

Økologiske juletræer

Af Jens Søgaard Jacobsen, Pyntegrøntsektionen

Forbrugerne efterspørger i stigende grad økologiske varer. Flere juletræsproducenter ønsker naturligt nok også at kunne levere den efterspurgte vare. Dette har skabt et behov for et regelsæt, som på den ene side muliggør en produktion, og på den anden side sikrer, at produktionen har den kvalitet, som forbrugerne efterspørger. Forbrugerne er i øjeblikket meget fokuserede på anvendelsen af sprøjtemidler i produktionen. Spørgsmålet er derfor, om de opstillede regler er tilstrækkelige til at sikre, at den efterspurgte vare rent faktisk produceres, her tænkes specielt på reglerne vedrørende omlægningstiden for juletræer.

Plantedirektoratets krav til en økologisk produktion.

Plantedirektoratet har opstillet et regelsæt for produktionen, som skal følges, hvis man ønsker at få omlægningsstøtte, og hvis man ønsker at sælge produkterne

som økologiske. I det følgende gennemgås de hovedpunkter, der har relevans for en økologisk juletræsdyrker.

Hele bedriften skal omlægges til økologisk produktion, d.v.s. at samtlige driftsgrene og afgrøder skal dyrkes økologisk. Der kan dispenseres fra kravet om, at hele bedriften omlægges. Dette stiller imidlertid som minimum krav om fysisk adskillelse, to driftsregnskaber, at produkter ikke må flyttes mellem ejendommene, at parallelavl ikke er tilladt, samt at Plantedirektoratet har adgang til begge ejendomme.

Normalt skal der udarbejdes en plan for omlægningen af arealerne, idet omlægningen af det sidste areal skal være påbegyndt inden fire år. For juletræer skal hele omlægningen imidlertid ske på én gang.

Hvis der tilforpagtes arealer med juletræer eller pyntegrønt vil Plantedirektoratet normalt forlænge omlægningstiden for disse arealer, således at træer, der er

plantet før tilforpagtningen, ikke vil kunne sælges som økologiske.

På omlagte bedrifter må der kun opbevares hjælpesoffer, der er nævnt i tabel 1 og 2.

Omlægningstiden for et areal er 2 år. Det 3. år kan produkterne fra arealet sælges som økologiske. Omlægningstiden kan forkortes, hvis driften tidligere har været med få eller med særligt milde hjælpesoffer. Modsat kan omlægningstiden i særlige tilfælde kræves forlænget for arealer, hvor der er anvendt langsomt nedbrydelige plantebeskyttelsesmidler.

På økologiske arealer og arealer under omlægning skal frø- og plantemateriale være økologisk. P.t. er det ikke muligt at købe økologiske planter til juletræer, og der kan derfor anvendes traditionelle planter. Planterne må ikke være rodhals-sprøjtede.

Alle økologiske bedrifter skal udarbejde sædskifte- og gødningsplaner.

Tabel 1. Gødningsstoffer og jordforbedringsmidler, der må anvendes i særlige tilfælde. For produkter mærket med * gælder, at der skal søges om tilladelse hos Plantedirektoratet, inden gødningen udbringes.

Produkter, der er sammensat af, eller kun indeholder de nedenfor anførte stoffer:	- mælkeprodukter
Fast husdyrgødning*	Organiske produkter eller biprodukter af vegetabilsk oprindelse til gødsning (f.eks. mel af oliekgær/skrå, kakaoskaller, maltspirer mv.)
Tøret fast husdyrgødning, herunder tøret fjerkrægødning*	Alger og algeprodukter
Kompost af husdyrgødning, herunder fjerkrægødning, og komposteret fast husdyrgødning*	Savsmuld og træflis
Flydende husdyrgødning (gylle, ajle m.v.)*	Komposteret bark
Tørv	Træaske
Kompost fra svampedyrking	Blødt råfosfat
Ekskrementer fra orme (ormekompost) og fra insekter	Aluminiumcalciumfosfat
Guano*	Thomaslagger*
Komposteret blanding af vegetabilsk materiale*	Kaliumråsalt (kainit, sylvinit mv.)*
Følgende produkter eller biprodukter af animalsk oprindelse*:	Kaliumsulfat med magnesiumsulfat*
- blodmel	Vinasse og vinasseekstrakt
- hovmel	Naturligt forekommende calciumcarbonat (kridt, mergel, pulveriseret kalksten, algekalk, fosfatholdigt kridt m.m.)
- hornmel	Naturligt forekommende calciummagnesiumcarbonat og magnesiumcarbonat (dolomitkalk, pulveriseret magnesiumholdigt kalksten m.m.)
- benmel eller aflimet benmel	Magnesiumsulfat (f.eks. kiserit)*
- benkul	Calciumkloridopløsning*
- fiskemel	Calciumsulfat (gips)
- kødmel	Rent svøvl*
- fjermel	Mikronæringsstoffer*
- uld	Natriumklorid*
- stykker af kaninskind	Stenmel
- hår, børster osv.	

Tabel 2. Produkter til bekæmpelse af planteskadegørere, der må anvendes i særlige tilfælde.

Præparater på basis af pyrethrin udvundet af <i>Chrysanthemum cinerariaefolium</i> eventuelt indeholdende en synergist
Præparater af <i>Derris elliptica</i>
Præparater af <i>Kvassia amara</i>
Præparater af <i>Ryania speciosa</i>
Propolis
Diatoméjord
Stenmel
Præparater på basis af methaldehyd, med et middel, der afviser højerestående dyrearter, og anbragt i en fælde
Svøvl
Bordeauxvæske
Kobbersodavæske
Natriumsilikat
Natriumbicarbonat
Kaliumsæbe (brun sæbe)
Feromon-præparater
<i>Bacillus thuringiensis</i> -præparater
Granulosevirus-præparater
Vegetabiliske og animalske olier
Paraffinolie

Figur 1: En af de metoder, der kan anvendes til ukrudtsrenholdelsen i den økologiske juletræsdyrkning er fåregræsning, men der er også andre muligheder. (Arkivfoto)

Gødskning

Jordens frugtbarhed og den biologiske aktivitet i jorden skal opretholdes eller forøges ved dyrkning af bælglplanter, grøngødning eller planter med dybt rodnet efter en hensigtsmæssig sædskifteplan. Herudover må der som hovedregel kun anvendes gødning fra økologiske husdyr, grøngødning og afgrøderester fra egen eller andre økologiske besætninger, samt øvrige rester fra den økologiske produktion. Gødningen kan være kompostet eller ikke kompostet. Kan disse metoder ikke sikre tilstrækkelig gødskning er der mulighed for at supplere med gødninger nævnt i tabel 1.

For produkter i tabel 1 mærket med *) gælder, at der skal søges om tilladelse hos Plantedirektoratet, inden gødningen udbringes. Plantedirektoratet vurderer da, om der er en udtalt mangel, og om gødningsstrategi, jordbehandling og sædskifte er tilrettelagt således, at mangel på stoffet minimeres mest muligt.

Ikke-økologisk husdyrgødning kan dog anvendes uden særlig tilladelse, hvis den samlede ikke-økologiske gødningstilførelse ikke overstiger 25% af de retningsgivende kvælstofmængder (for juletræer indtil 4 år fra plantning: 40 t N/ha, over 4 år: 70 kg N/ha).

Plantebeskyttelse

Skadedyr, sygdomme og ukrudt skal forebygges og bekæmpes ved en eller flere af følgende foranstaltninger:

- valg af hensigtsmæssige plantearter og provenienser, således at planterne har størst mulig konkurrenceevne under de givne forhold.

- en hensigtsmæssig sædskifteplan
- mekaniske dyrkningsmetoder
- beskyttelse af skadegøreres naturlige fjender, f.eks. ved etablering og/eller vedligeholdelse af levende hegn og ved forbedring af deres ynglemuligheder samt ved spredning af skadegørernes naturlige fjender.
- flammebehandling af ukrudt

Midler og stoffer nævnt i tabel 2 må kun anvendes i tilfælde af akut fare for afgrøden. Midlerne kan anvendes uden særlig tilladelse, men der skal føres en ajourført journal.

Andet

Produkter produceret på autoriseret økologiske bedrifter kan udføres som økologiske til de øvrige EU-lande. Plantedirektoratet kan efter anmodning udstede en erklæring om, at et parti er produceret på en autoriseret økologisk jordbrugsbedrift.

Økologiske juletræer i praksis

I praksis er der i øjeblikket ikke flere økologiske bedrifter, end der kan tælles på én hånd, det er derfor småt med praktiske erfaringer. I det følgende gives nogle bud på muligheder og problemområder.

Hvad skal man som juletræsdyrker tænke på, før man starter en produktion af økologiske juletræer?

Afsætning

Der ser ud til at være en efterspørgsel efter økologiske juletræer, bl.a. artiklen vedr. Nepenthes' juletræssalg i 1994 peger på dette. Hertil kommer, at det

tyske marked, som i forvejen aftager en stor del af de danske juletræer, er kendt for at have Europas mest miljøbevidste forbruger. Det vil være op til dyrkeren selv at vurdere, hvor stor efterspørgslen vil være i fremtiden.

Produktion

Der vil for alle bedrifter være en række nye problemer, der skal løses i forbindelse med overgangen til økologisk produktion. De umiddelbart største udfordringer ved juletræsdyrkingen ligger på tre områder:

- **Ukrudtsbekæmpelse:** det er et område, hvor der i øjeblikket sker en stor udvikling i metoderne inden for traditionel juletræsproduktion, og herfra kan en del erfaringer hentes. Mekanisk renholdelse og fåregræsning er metoder, der afprøves i stor stil i øjeblikket. Der kan måske også være noget at hente ved at se mere overordnet på dyrkningsystemerne. Skal træerne overhovedet renholdes? Kan forkultur (birk eller el) eller kappeplantning (skovfyr i samme plantehul som nordmannsgran) være en hjælp? Når kulturen først er etableret kan genvækst i en halv meters højde måske være svaret på renholdelsen? Se desuden artiklen andetsteds i dette blad af T. Brüel.
- **Gødskning:** Der er muligheder for næringsstofftilførsel i det økologiske system. Problemerne vil være størst for nordmannsgran på næringsfattige jorder, men nok ikke større end for en række andre afgrøder.
- **Insektbekæmpelse:** Her ligger det største problem i bekæmpelsen af almindelig ædelgranlus i nordmannsgran, men der er også andre insekter, som kan være skadevoldere. Tabel 2 indeholder de tilladte stoffer til bekæmpelse. Pyrethrinerne er ikke afprøvet i nordmannsgran, men er jo det naturlige forbillede for vore dages lusemidler, pyrethroiderne. Herudover kan man forestille sig udsætning af forskellige rovinsekter etc. f.eks. mariehøns.

Mærkning og kontrol

Hvis det økologiske juletræ skal sælges, så er det vigtigt, at forbrugeren kan se, at træet er økologisk og at forbrugeren kan stole på denne oplysning. Denne opgave kan kun løses på én måde: ved en uvildig (statslig) kontrol og ved mærkning af juletræet.

Kontrollen af at juletræet er dyrket økologisk, skal have en stor troværdighed. I den forbindelse duer en privat kontrol eller producentens gode ord ikke. Kontrollen skal være uvildig og anerkendt. For øjeblikket er det oplagt at benytte sig

Figur 2: „Statens røde Ø“. Mærket er velkendt og troværdigt, fordi der står en statslig kontrol bag. Men mærket er kun for økologiske levnedsmidler og kun kendt i Danmark.

af Plantedirektoratets system, som beskrevet ovenfor, i det omfang systemet sikrer de kvaliteter, som forbrugerne efterspørger.

Hvordan skal juletræet mærkes som økologisk? Ideelt set skal der benyttes et mærke, som forbindes med de økologiske kvaliteter, som benyttes på andre

Figur 3: EU's miljømærke. Mærket er beregnet på mange forskellige typer af produkter. Mærket er helt nyt, fra 1994. Kriterierne for hvilke produkter, der kan forsynes med mærke er på baggrund af såkaldte vugge-til-grav analyser. Kun de 5-30% mest miljøvenlige varer inden for en gruppe får mærket. EU's miljømærke kan blive interessant for danske miljøvenlige/økologiske juletræer i Tyskland og resten af Europa, hvis mærket bliver markedsført og kendt.

varetyper, som er bakket op af en markedsføringsindsats, og som dermed er velkendt af forbrugeren. To eksempler på miljømærker kan ses i figur 1, hhv. det danske „Ø-mærke“ og EU's miljømærke. Ø-mærket er et mærke, som er velkendt og troværdigt, mærket kan dog ikke bruges til juletræer, da Ø-mærket kun er beregnet til levnedsmidler. EU's miljømærke er endnu ret nyt og ukendt, men da der er mange penge bag, kan mærket blive interessant i fremtiden. EU's miljømærke er dog ikke et decideret økologisk mærke.

Efterskrift

Pyntegrøntsektionen vil arbejde videre med en kontrolordning for og mærkning af økologiske juletræer. Formålet vil være at få et regelsæt og en administration af samme, som er hensigtsmæssigt specielt med hensyn til den efterfølgende markedsføring af de økologiske juletræer.

Læs mere

Bekendtgørelse om økologisk jordbrugsproduktion. Plantedirektoratets bekendtgørelse nr. 892 af 27. oktober 1994. Tlf. 45 96 66 00.

Brüel, T: Herbicidfri plukhugst drift i markkulturer af nordmannsgran juletræer, PS Nåledrys nr. 21, 1995.

Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion, Plantedirektoratet 1995. Tlf. 45 96 66 00.

Økologisk Landbrug, Det grønne Europa nr. 2, 1994, Europakommissionen. Tlf. 33 14 41 40.

Arborea Dania

Dansk Planteproduktion A/S

Ribevej 47   Tel. 75 65 12 11
DK-8723 Løsning   Fax 75 65 05 75

TRYGHED

er at sikre sig planter
fra Arborea Dania

Er du garanteret afsætning af dine juletræer i dag og om 10 år?

Det er svært at spå – især om fremtiden. Alle kan give garanti for at aftage dine juletræer – men ingen kan garantere dig at firmaet eksisterer til den tid! Når du skal vælge grossist, så kig derfor hellere på, hvordan firmaet har klaret sig de sidste 10 år.

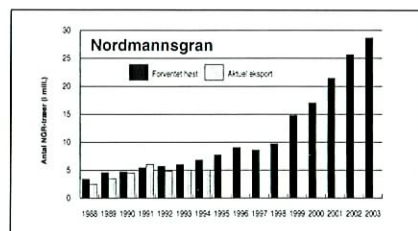
Bjørn-gruppen tilbyder:

- ★ Totalløsninger inden for juletræer og pyntegrønt fra tilplantning til afsætning.
- ★ Salg af skov- og hegnplanter, frø, gødning, kemikalier, net og netmaskiner. Vi er altid friske med et godt tilbud – ring selv og hør.
- ★ Opgaver på entreprenorbasis og rådgivning på konsulentbasis.

J. E. Bjørn - Europlant A/S

Bjørn-gruppen er veletableret på det europæiske marked og eksporterer årligt ca. 600.000 stk. juletræer og ca. 2.200 tons pyntegrønt.

Kilde: Udbudsprognose fra »De 10 eksportører«.

Flere og flere Nordmannsgran i de kommende år kan betyde lavere priser – hvis ikke vi bare bliver dygtigere til at opdyrke nye eksportmarkeder. Din bedste garanti er at vælge en grossist, der er veletableret på det europæiske marked.

Hovedkontor Sjælland:

Kobberbakkegaard, Sorøvej 32
4295 Stenlille, Tlf. 53 60 46 60, Fax 53 60 47 04

Afdelingskontor Jylland/Fyn:

Himmestrupvej 31, Lee
8850 Bjerringbro, Tlf. 86 68 65 50, Fax 86 68 62 11